

ÉLTETŐ ANDREA–SZEMLÉR TAMÁS

Az EU-költségvetés felülvizsgálata – a tagországok érdekei nyomában

I. rész: Egy kérdőíves felmérés eredményei

Az Európai Unió (EU) tagországainak vezetői 2005 decemberében hosszú – csaknem kétéves – vita után tudtak megállapodni a 2007–2013-as költségvetési keretterről a sarkokról. A megállapodáshoz számos kompromisszumra volt szükség, s világos volt, hogy e kompromisszumok több, régóta feszültséget okozó kérdést csak ideiglenesen tudnak megoldani. Éppen ezért a megoldás része volt, hogy 2008–2009-ben az EU-költségvetés egészét nagyszabású felülvizsgálatnak kell alávetni. A költségvetési felülvizsgálatot az Európai Bizottság 2007 szeptemberében indította el egy olyan anyag megjelentetésével, amely a közös költségvetéssel kapcsolatos leglényegesebb kérdéseket és kihívásokat foglalta össze, egyben felhívott minden érdeklődőt arra, hogy elképzeléseivel, ötleteivel, véleményével járuljon hozzá a költségvetés jövőjéről folytatandó vitához. E fázist követően a Bizottságon a sor, hogy kialakítsa álláspontját és elkészítse – nyilván nem háttérkonzultációk nélkül – a felülvizsgálat következtetéseit tartalmazó anyagát. A fenti folyamathoz kapcsolódva bízták meg 2006 decemberében a stockholmi Swedish Institute for European Policy Studies (SIEPS) az MTA Világgazdasági Kutatóintézetét (VKI), hogy készítsen elemzést a költségvetési felülvizsgálat során várható tagállami álláspontokról. A munka eredményeként egy részletes, angol nyelvű kutatási jelentés¹ született, amely bekerült a már említett „public consultation” inputjai közé

is. A kutatás során végzett munka két nagy részből állt: egy kérdőíves felmérésből, illetve részletes országtanulmányokból. E két rész legfontosabb eredményeit foglaljuk össze az Európai Tükör mostani és következő számában; ez alkalommal a kérdőíves felmérés eredményeit mutatjuk be.

1. Kérdések és válaszok: általános elemzés

A kérdőív tizenöt, alkérdéseket is tartalmazó kérdésből áll (a kérdőívet lásd a Függelékben). A bekarikázós válaszlehetőségeken kívül több helyen, illetve a kérdőív végén saját véleményt, megjegyzést is megadhattak a válaszadók, akik összesen 167-en voltak, és az EU 23 tagországából küldték el válaszaikat. A válaszadók között a kérdéskörrel foglalkozó kutatók, döntéshozók (saját országukban, illetve az EU intézményeiben), valamint más szakemberek (a pénzügyi szektor képviselői, szakújságírók, köztisztviselők) szerepeltek.

A feltett kérdéseket négy csoportra oszthatjuk. Az első csoportba az EU-költségvetés jelenlegi rendszerének általános értékelésére, illetve a közös költségvetés optimális méretére vonatkozó kérdések tartoznak. A második csoport

1 Tamás Szemlér and Jonas Eriksson (eds.): The EU Budget Review: Mapping the Positions of Member States, SIEPS Research Report 2008:2, Swedish Institute for European policy Studies, Stockholm, April 2008..

kérdései a saját források rendszerével, a harmadik csoporté pedig a kiadási oldal tételeivel kapcsolatosak. Az utolsó, negyedik kérdéscsoport a közös költségvetés és az Alapszerződés viszonyára, a költségvetési döntéshozatalra, illetve a 2008–2009-es felülvizsgálat esélyeire vonatkozik.

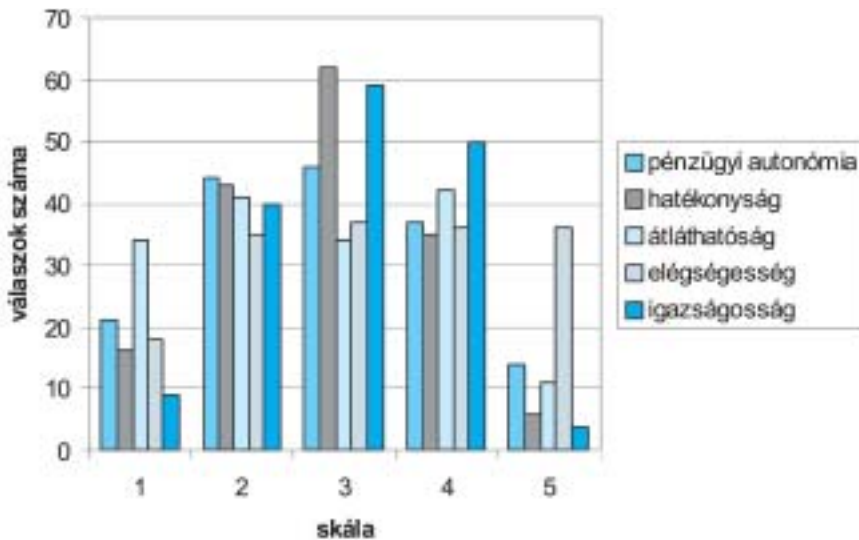
1.1. Általános értékelés és a költségvetés mérete

Az első kérdés a saját források jelenlegi rendszerére vonatkozott. Ezt egy 5 fokozatú skálán értékelhették a válaszadók, az 1-es jelentette a legkevésbé kedvező, az 5-ös a legkedvezőbb értékelést. Öt értékelési szempontot adtunk meg (1. ábra). A leggyakoribb válasz a 3-as, vagyis a közepes volt. A válaszadók az átláthatóság teljesülésével voltak legkevésbé elégedettek, ez kapta a legtöbb 1-est; az elégségesség kritériuma kapta a legtöbb 5-öst, ennek a legjobb a megítélése. A pénzügyi autonómia, a haté-

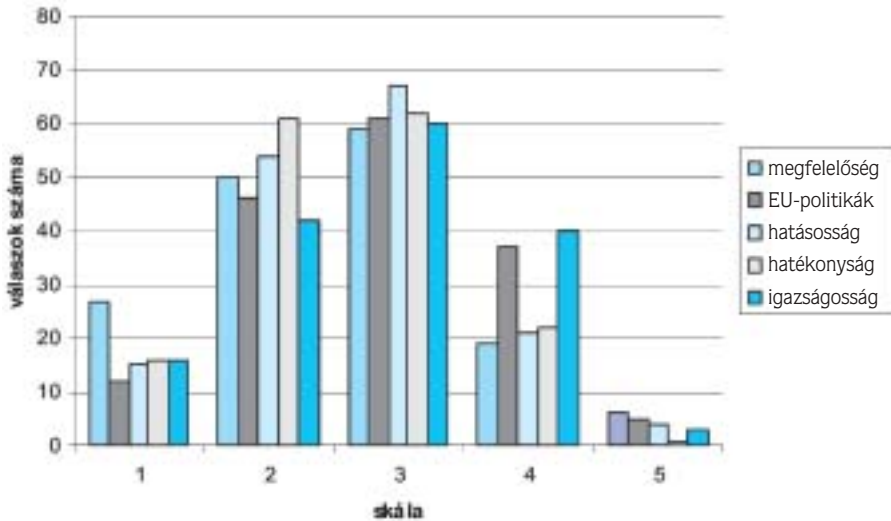
konyság és az igazságosság tekintetében a saját források rendszere meglehetősen gyengén szerepelt. Vagyis, az általános kép az, hogy a válaszadók átlagban egyáltalán nem ítélik optimálisnak a saját források jelenleg működő rendszerét.

A második kérdés az EU-költségvetés kiadási oldalára vonatkozott. Itt a válaszok összességében egy kicsit kritikusbak voltak, mint a saját források rendszerénél, a legtöbb válaszadó 2-est és 3-ast adott, míg az 5-ösök aránya minden szempontnál nagyon alacsony (2. ábra). Néhány kisebb különbséget érdemes megemlíteni: a megfelelőség kapta a legtöbb 1-est (de érdekes módon a legtöbb 5-öst is). A hatékonyság ugyanakkor alig kapott 5-öst, vagyis a kiadások közepesen, illetve kevésbé hatékonyak a válaszadók jelentős része szerint.

A harmadik kérdés az EU-költségvetés optimális méretére vonatkozott, az EU GNI-jének (Gross National Income, azaz bruttó nemzeti jövedelem) százalékában kifejezve. 0,75 százalék uniós GNI felett

1. ábra. A saját források rendszerének értékelése

2. ábra. A kiadási szerkezet értékelése

a válaszok megoszlása nagyjából hasonló az előre megadott kategóriák között (1. táblázat). Ha a három legmagasabb sávra leadott „szavazatokat” összesítjük, akkor jól látható, hogy a válaszadók csaknem kétharmada szívesebben látna a jelenlegivel azonos vagy annál nagyobb méretű EU-költségvetést; a válaszadók több mint 42 százaléka pedig legalább negyedével emelné az EU-költségvetés uniós GNI-hoz viszonyított nagyságát.

33 válaszadó (21,57 százaléka azoknak, akik válaszoltak erre a kérdésre) jelezte, hogy nagyobb költségvetést prefe-

rálna, mint az uniós GNI 1,5 százaléka. Tekintve az elmúlt évtized költségvetési vitáit minden piciny változtatásról, ez elég magas arány. Még érdekesebb, hogy a pontos méret, amit megadtak, a GNI 2 és 15 százaléka között mozog. A magasabb százalékok jelenléte azt mutatja, hogy az 1977-es MacDougall-jelentésben leírt elképzelések – köztük az akár a GNP 20 százalékos arányát is meghaladó főösszegű közös költségvetés – tovább élnek (és meg is erősödhetnek, ha a politikai integráció az EU-t egy konföderációs szerkezet felé sodorja).

1. táblázat. „Ön szerint mekkora EU-költségvetés állna az Ön országának érdekében?”

EU GNI százaléka	Válaszok száma	%
0–0,5	9	5,88
0,5–0,75	11	7,19
0,75–1	34	22,22
1–1,25	33	21,57
1,25–1,5	33	21,57
>1,5	33	21,57
Összesen	153	100

1.2. A saját források rendszerének értékelése

A következő kérdések a saját források jelenlegi rendszeréről és reformálhatóságáról kértek véleményt általában, illetve konkrétan. Mint ahogy az első kérdésnél láttuk, a saját források rendszerének megítélése nem túl pozitív. Nem csoda tehát, hogy a negyedik kérdésre válaszolók 62 százaléka úgy tartja, hogy a saját források rendszerének *alapvető reformjára* van szükség (3. ábra). A válaszadók mindössze 4 százaléka találta úgy, hogy a rendszer jó, ahogy van, és nincs szükség változtatásra. Ezt úgy is megfogalmazhatjuk, hogy mintánk 96 százaléka szerint változtatni kell – hogy mit, arra a következő kérdésekre adott válaszokból részben lehet következtetni.

Még nagyobb az elégedetlenség a brit visszatérítés és más hozzájárulási korrekciók (Ausztria, Hollandia, Németország és Svédország kedvezménye a brit kedvezmény finanszírozásából) tekintetében. Mint ahogy azt az ötödik kérdésre adott válaszok mutatják (2. táblázat), a válaszadók több mint 38 százaléka úgy gondolja, hogy egy általános korrekciós mechanizmust kell bevezetni, és több mint 44 százalék szerint minden korrekciót el kell törölni. Noha a két megoldás különböző filozófiát követ, mindkettő a jelenlegi helyzet alapvető változását jelentené – e változást a válaszadók több mint 83 százaléka támogatná.

3. ábra. A saját erőforrások jelenlegi rendszere

A hatodik és a hetedik kérdés azt firtatja, hogyan viszonyulnának a válaszadók egy EU-adó bevezetéséhez. Ezt a kérdést kétféleképpen is feltettük: az adó bevezetését *anélkül*, hogy az EU kapna adóhatósági jogot, illetve úgy, hogy *kapna* uniós hatóság ilyen jogot. Mindkét esetben különféle időhorizontokat is megadtunk (rövid, közép-, illetve hosszú táv).

Az EU-s adó bevezetésével kapcsolatban meglehetősen negatív volt a hozzáállás. Akkor sem volt népszerű az ilyen adó ötlete, ha nem kapna közösségi költségvetési szerv adóhatósági jogot. Ahogy az a 3. táblázatban látható, rövid távon rendkívül negatívan ítélték ezt meg a válaszadók: a 10 éven belüli időtávra vonatkozóan majdnem a válaszok fele (48 százaléka) negatív volt. Hosszabb távon már kissé kiegyenlítettebbek voltak a válaszok.

2. táblázat. A brit visszatérítés és más hozzájárulási korrekciók

	Válaszok száma	%
Jó, nincs szükség változtatásra	6	3,70
Maradjon, kisebb módosításokkal	21	12,96
Általános korrekciós mechanizmust kell bevezetni	63	38,89
Minden korrekciót el kell törölni	72	44,44
Összesen	162	100,00

3. táblázat. EU-adó bevezetésével kapcsolatos érzelmek

	EU-adó adóhatósági jog nélkül			EU-adó adóhatósági joggal		
	10 éven belül	10–20 év alatt	20 éven felül	10 éven belül	10–20 év alatt	20 éven felül
Pozitív	47	47	47	32	45	47
Negatív	78	54	56	91	70	59
Semleges	36	47	42	36	42	45
Összesen	161	148	145	159	157	151

Ugyanennek a kérdésnek a másik variációja az uniós adó EU-adóhatósági joggal kísért bevezetésére vonatkozott. Itt a válaszadók álláspontja még negatívabb volt, mint az előző esetben, még hosszabb távon is. Vagyis az EU-adóhatósági jogok kilátásba helyezése rontja az uniós adó bevezetésének esélyeit.

A fentiek alapján a korábban jelzett, sok válaszadó részéről kinyilvánított változtatási igény ellenére egy EU-adó bevezetésének belátható időn belül nem sokan örülnének. A változtatás – amennyiben sor kerül rá – ennek alapján egy, még inkább a bruttó nemzeti jövedelem alapján történő finanszírozás lehet.²

1.3. A kiadási oldal értékelése

E blokk első kérdései az EU-költségvetés jelenlegi (2007–2013) kiadási szerkezetére vonatkoztak, és kétféle szempontot tükröztek: a fő kiadási fejezetek fontosságát és jelenlegi arányát. Mindkét kérdésre adott válaszok értékes információval szolgálnak arról, hogyan kellene a jelenlegi költségvetési struktúrát átalakítani.

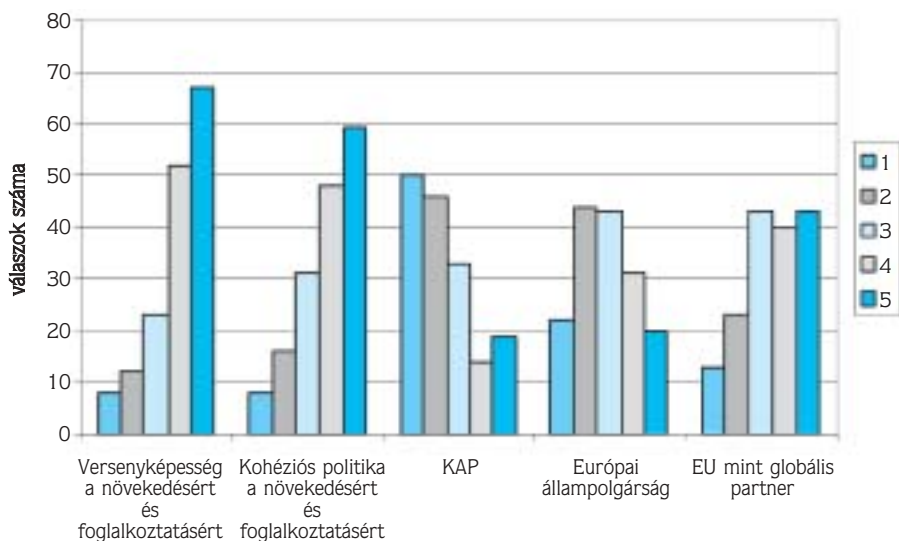
A nyolcadik kérdésben a jelenlegi kiadási tételek fontosságát kellett megítélni egy 5 fokozatú skálán. Mint ahogy a 4. ábra mutatja, a válaszadók többségétől mind a versenyképesség, mind a ko-

hézió magas értéket kapott (4-est, vagy 5-öst). Mindkettőt nagyon fontosnak tartják tehát, ami azért érdekes, mert 2004–2005-ben ezek a tételek még egymással versenyeztek, a kohéziós kiadások a versenyképességre fordított összegek rovására nőttek. Ez a helyzet egy korábbi egyezménynek volt köszönhető, ami a közös agrárpolitika (KAP) finanszírozására vonatkozott 2013-ig: mivel nem volt hajlandóság az EU-költségvetés méretének növelésére, nem volt máshonnan „megtakarítani” a kohéziós kiadásokat. Fontos megemlíteni, hogy a közös agrárpolitikát *nem találta fontosnak* a válaszadók nagy többsége.

A másik két kiadási tételt közepesen fontosnak ítélték, az „európai állampolgárság” kissé alacsonyabb értékeket kapott, mint az „EU mint globális partner” tétel.

Tekintve a fenti eredményeket, a kilencedik kérdésre adott válaszok nem meglepőek. Itt azt kértük, hogy a kiadási tételek jelenlegi arányát értékeljék a válaszadók: vajon az erőforrások elegendők, vagy több, illetve kevesebb lenne szükséges az adott kiadási tételre. A válaszadók 77,6 százaléka szerint a „Versenyképesség a növekedés és foglalkoztatottság érdekében” tételre több kelle- ne, hogy jusson. A válaszadók fele sze-

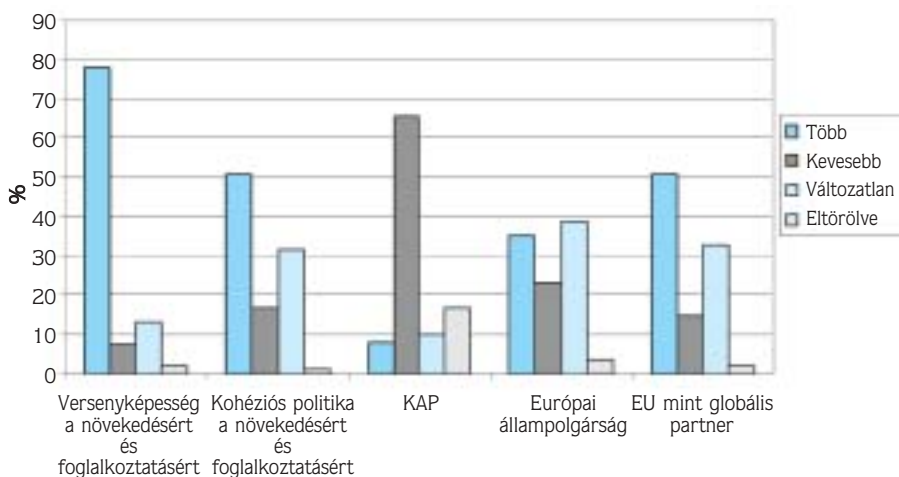
2 A kutatás keretében készített országtanulmányok (amelyek összefoglaló bemutatására a következő számban kerül sor) megerősítik ezt a következtetést.

4. ábra. A kiadási fejezetek fontossága

rint a „Kohézió a növekedés és foglalkoztatottság érdekében” és az „EU mint globális partner” tételt is bővíteni kell. Mindazonáltal a válaszadók 65 százaléka csökkenő agrárkiadásokat látna szívesen, sőt 17 százalékuk szerint a KAP-ot el kellene törölni.

A következő (tizedik) kérdésben új kiadási tételeket lehetett javasolni. A válaszadók 39 százaléka jelezte, hogy szeretne új tétel(ek)e)t is látni az EU-költségvetés kiadási oldalán. Volt olyan, amit sokan javasoltak, például az energiapolitika, a védelem és a klímaváltozás.

5. ábra. A költségvetési arány legyen...

4. táblázat. Javasolt új kiadási tételek

Új kiadási fejezetek	Szám
Közös energiapolitika	13
Védelem	12
Klímaváltozás, környezetvédelem	10
Kutatás-fejlesztés, oktatás	10
Bevándorlás, társadalmi csoportok integrálása	5
Munkaerőpiac fejlesztése, munkahelyteremtés	3
Szolidaritás, egyenlőség és a nemek kérdéseire több	3
Külföldi segély (az Európai Fejlesztési Alap legyen az EU-költségvetés része)	2
Kultúra	2
Infrastruktúra	1
Balti-tenger Stratégia	1
Uniós integrációs projektek	1
Közös EU-követségek	1
Kondicionális pénzügyi segély Észak-Afrikának ³	1
Az EU új kihívásai ⁴	1

A 4. táblázatban csoportosítottuk a legtöbbet javasolt területeket, megadva, hányan említették őket. A már említetteken kívül a környezetvédelem, a kutatás-fejlesztés és az oktatás is a lista tetején szerepel.

A tizenegyedik kérdés arra vonatkozott, hogy elegendők-e a jelenlegi erőforrások a további bővüléshez. (A megelőző kibővítések közül azok, amelyek során a korábbi tagoknál kevésbé fejlett országok csatlakoztak az integrációhoz, általában feszültségeket okoztak az EU költségvetésében.) A válaszok azt mutatják, hogy a vélemények megoszlanak ebben a kérdésben. A válaszadók 52 százaléka szerint a jelenlegi EU-költségvetés nem lesz képes kezelni ezt a problémát. Erre többféle okot is felsoroltak a válaszadók. A legtöbbször Törökország csatlá-

kozása merült fel problémaként, de többben a KAP jelenlegi rendszerét is gátló tényezőként említették.

A további bővítések problémái – vélemények

- A központi, befolyásos országok túlzott alkuereje.
- Több erőforrás kell a balkáni államok integrálásához.
- Túl nagy a hatékonytalan és központosított KAP aránya. Ha Törökország EU-tag lesz, az agrárpolitika nem tartható fenn. A legnagyobb probléma Törökország csatlakozása, ez kiszámíthatatlan kockázatot hordoz, lehetetlen lesz beilleszteni a jelenlegi struktúrába.

3 Feltétel: az EU-ba irányuló illegálisan bevándorlás visszaszorítása; cél: motiválni az észak-afrikai kormányokat a jobb határellenőrzésre. Így az EU szociális rendszerén csökkenne a nyomás, és a képzett munkások hazájukban maradnának.

4 Növekvő energiaárak, demográfiai változások, fenntartható fejlődés, globalizációs hatások enyhítése, tudásalapú gazdaság fejlesztése.

Az EU-költségvetés semmiképpen nem tudja feldolgozni a török csatlakozást 10–15 éven belül, alapos átvizsgálására van szükség – főleg a KAP tekintetében. A kohéziós és agrárkiadásokat a jelen feltételek mellett nagyrészt Törökország és a Balkán vinné el, ezért a mostani tagállamoknak drámai csökkenést kellene elviselniük. Törökország esetleges csatlakozása számottevő terhet ró az EU-költségvetésre (főleg a kohéziós politika és a KAP terén). Az agrárkiadásokat csökkenteni kell, és a kohéziós politikát a legszegényebb régiókra koncentrálni. Ha Törökország nem csatlakozik, akkor a jelenlegi költségvetési szerkezet megfelelő.

- Vissza kell szorítani a „nettó pozíció” szemléletet.
- Túl nagy az egyenlőtlenség az EU-ban. A kohézióra több pénz kell fordítani.
- Az EU-költségvetés mai szerkezete nem képes a további kibővítésekben fakadó igényeket kielégíteni, főleg, ha az új csatlakozók nagy népességű és alacsony életszínvonalú országok. Nincs elég pénz a bővülésre. Az új tagországok alulfejlettek, nagyobb pénzügyi segítségre van szükségük.

- Túl sok pénz megy a mezőgazdaságra és a strukturális alapokra, és túl kevés a kutatásra, oktatásra és innovációra.
- A jelentkező országoknak több pénzügyi segítség kell, mert sokkal komplikáltabb problémáik vannak, mint a korábbi csatlakozóknak. A további kibővülések újfajta kihívásokat jelentenek.
- Be kell vezetni egy általános korrekciós mechanizmust.
- Tíz éven belül ne legyen több bővülés.
- Lehet, hogy egy EU-adó bevezetése kell, de nem az üzleti szférában, és csak ha más adók csökkennek.

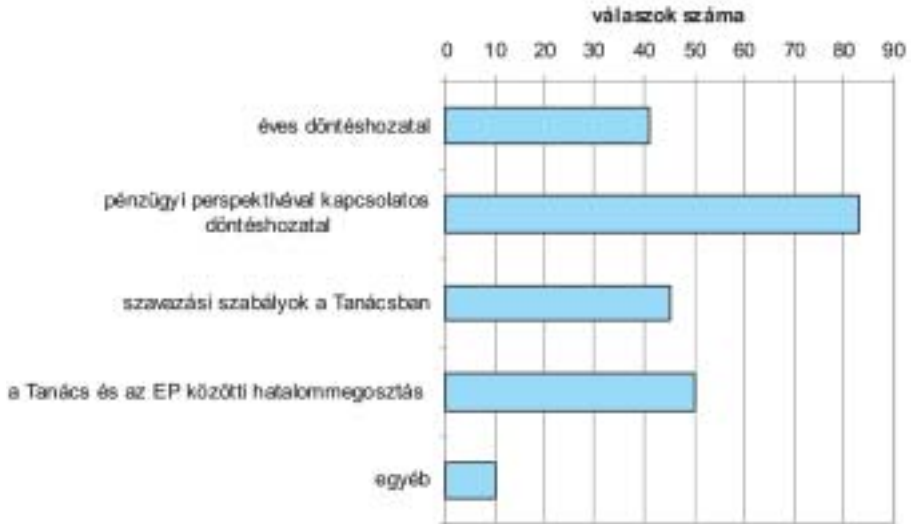
1.4. Célok, döntéshozatal és a költségvetési felülvizsgálat esélyei

A tizenkettedik és a tizenharmadik kérdés az EU-Alapszerződés elvei és az EU-költségvetés viszonyára vonatkozott. A tizenkettedik kérdésnél értékelni kellett, hogy mennyire tükrözi a költségvetés az integráció eredeti céljait. Ennek a megítélése nem a legjobb: ahogy azt az 5. táblázat mutatja, inkább közepes, szinte szélsőséges vélemények nélkül.

A tizenharmadik kérdés a válaszadók preferenciáit firtatta az EU céljaival és

5. táblázat. „Milyen mértékben tükrözi az EU jelenlegi költségvetése azokat a célokat, amiket az EU az Alapszerződésben fetetett le?”

	Válaszok száma	%
1	5	3,07
2	36	22,09
3	75	46,01
4	46	28,22
5	1	0,61
Összesen	163	100

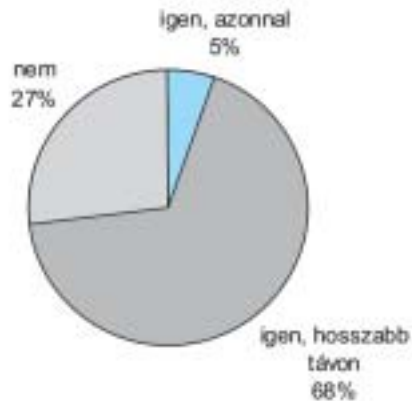

6. ábra. Változtatás szükséges

annak költségvetési tükröződéssel kapcsolatban. 82 százalék nem ért egyet azzal az állítással, hogy minden, az integrációs célok teljesítésével kapcsolatban felmerülő költséget az EU-költségvetés finanszírozzon – ez a szubszidiaritás és a proporcionalitás (arányosság) elvének magas elfogadottságát mutatja.

A tizennegyedik kérdés az EU-költségvetéssel kapcsolatos döntéshozatali folyamat jelenlegi formájára vonatkozott. Itt a válaszadóknak lehetőségük volt többféle olyan szempontot bejelölni, amin változtatni akarnának. Kiderült, hogy a döntéshozatallal sem elégedettek, 77 százalékuk választott nemmel arra a kérdésre, hogy optimális-e ez a folyamat. Öt területet adtunk meg, ezeket jelölhették meg a válaszolók, hogy hol kellene változtatni. A 6. ábra mutatja a válaszok eloszlását. A legtöbb, 83 válasz szerint a pénzügyi perspektívára vonatkozó döntéshozatalt kellene megváltoztatni.

A kapott válaszok fele szerint a Tanács és az Európai Parlament (EP) közötti hatalommegosztásban is változtatások lennének szükségesek. Néhányan a megadottakon kívül az „egyéb” lehetőséget is bejelölték. Itt említették, hogy kevesebb hatalma legyen az Európai Parlamentnek, illetve ne kelljen mindig minden kiadást (beleértve a beruházásokat is) saját bevételekkel fedezni.

7. ábra. A felülvizsgálat jelentős változásokat okoz

Végül a tizenötödik kérdés az EU-költségvetés 2008–2009-es felülvizsgálatának esélyeire vonatkozott. A válaszadóknak mindössze 5 százaléka vár rövid távú hatásokat a felülvizsgálattól, míg 68 százalékuk szerint csak hosszú távon (2013 után) lesznek majd fontosabb változások. 27 százalék viszont szkeptikus: szerintük nem lesznek változások a felülvizsgálat nyomán (7. ábra).

1.5. Különféle megjegyzések

A kérdőív végén felajánlottuk a szabad megjegyzések lehetőségét. A válaszadók 16 százaléka használta ki ezt a lehetőséget. A főbb gondolatokat pontokba szedve közöljük.

- 1. Az EU politikáinak elsősorban a foglalkoztatást és a versenyképességet kell megcélozniuk, nem az extenzív GDP-növekedést. 2. Az EU-nak az oktatásra kell összpontosítania, hogy erre motiválja a tagországok kormányait. 3. A KAP-nak a kis farmokra, a bioélelmiszer-termelésre, a hatékonyságra kellene fókuszálnia, és a farmerekre háruló bürokratikus terheket jelentősen csökkenteni kell.
- A határokon átnyúló közjavak kérdésének nagyobb hangsúlyt kell kapnia. Vannak érdekes kezdeményezések, amelyekről beszélni lehetne (például egy Európai Munkanélküliségi Alap ötlete). Az EU-költségvetés jelenlegi jellemzője az újraelosztás, és valószínűleg a jövőben is az lesz a további kibővülések nyomán.
- Ha a kiadások elégséges reformja megvalósul, akkor az általános korrekciókra már nem lesz szükség. Ha azonban ezek a reformok

nem történnek meg, akkor kellenek a korrekciók.

- A kohéziós politikának sokkal inkább a legfejletlenebb EU-országokra kell koncentrálnia. A jelenlegi politika hatékonysága kétséges. Ha sikerülne a kohéziós politikát úgy megreformálni, hogy csak azokra vonatkozzon, akiknek igazán szüksége van rá, akkor ez igazi áttörés lenne.
- A KAP-ot el kell törölni, s helyette egy mezőgazdasági kontingens alapot létrehozni. Ez csak háborúk és nagyobb gazdasági válságok esetén finanszírozná a mezőgazdasági szektort, amikor az élelmiszerek és a mezőgazdasági javak kereskedelme nagymértékben korlátozott.
- Az EU-költségvetés kiadási és bevételi oldaláról folytatott viták elkerülhetetlenül a „nettó pozíció” logika és a politikai zsákutca felé sodródnak. A bevételi oldal leválasztása, a saját források rendszerének nagyobb autonómiája megkönnyítené a további vitákat, és megfelelő pénzügyi fejlődést eredményezne az új európai politikák terén. A szűkös nemzeti nettó pozíciós viták feladása előfeltétele annak, hogy az EU horizontális érdekei fejlődjenek.
- A különféle témák fontossága (vagy a Római Szerződés céljai) nem kell hogy tükröződjék az EU költségvetésében. Például a versenypolitika nagyon fontos, de az EU-nak nem kell sok pénz ennek kivitelezésére. Saját források: az EU-t a tagállamoknak kell finanszírozniuk a maihoz hasonló módon, és nem kell saját forrásokat gyűjteni.

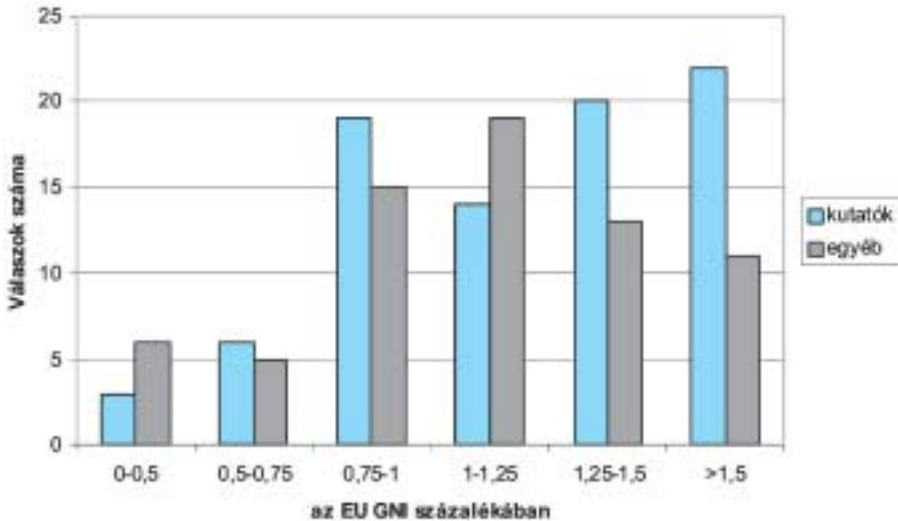
- A jelenlegi saját forrás rendszer nem megfelelő, tulajdonképpen tagdj. Három forrásról kellene gondolkodni: 1. Egy európai jövedelemadó európai progresszivitással (minden országban ugyanaz a jövedelem ugyanakkora adót fizetne, természetesen a magas jövedelem kategória kisebb Bulgáriában, mint Németországban). Ez csak további növekedés nélkül járható (a közvélemény a csökkenést még jobban elfogadná), csak egy új szint kerülne be (helyi, nemzeti és uniós szint lenne). 2. Új szerkezetű áfa (a fogyasztó számára nagyon előnyös, az adó a kereskedelemre terhődik). 3. Vállalati adózás. A belső piac és az integráció igazi nyertesei a vállalatok. Egy elő-föderális költségvetés (GDP 2–2,5 százaléka) lenne kedvező (MacDougall-i értelemben). A KAP teljes reformjára van szükség. Idejéért, diszfunkcionális és az erő-

források szuboptimális elosztását jelenti. A mezőgazdaságnak erőforrásokra van szüksége, de főleg a fejlesztéshez. A jövedelem- és ártámogatás helyett célzott innovációs, fejlesztési és átalakítási támogatást kell adni. A mezőgazdaság speciális szociális problémáit is kezelni kell, ebből néhányat a regionális fejlesztésbe kell sorolni. Fokozatosan létre kell hozni egy EU-adóhatóságot, és növelni kell a Parlament szerepét.

2. Csoportok szerinti elemzés

Az eredményeket az eddig bemutatott általános értékelést követően kétféle csoportosítás szerint is elemeztük.

- a válaszadók pozíciója szerint: kutatók, vagy más foglalkozásúak (döntéshozók, üzletemberek, újságírók stb.);
- országcsoportok szerint.

8. ábra. A költségvetés mérete

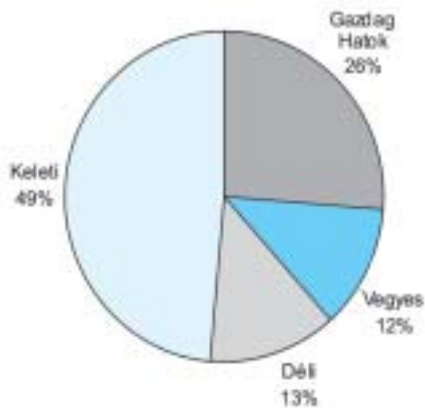
2.1. Kutatók vs. gyakorlati szakemberek

Az első csoportosítás szerint 88 kitöltött kérdőívet kaptunk vissza kutatóktól, és 78-at más foglalkozásúaktól (főleg az adott országban, vagy az EU-ban dolgozó döntéshozóktól).⁵ A csoportképzés indoka az volt, hogy a kutatók munkakörülme nye, felelőssége, helyzete eltérhet a többiekétől, s ez kihathat véleményükre is. Ez azonban nem igazán igazoló dott be, a legtöbb kérdésre nagyon hasonló válaszokat kaptunk. Mindazonáltal volt egy kérdés, ahol jelentős különbség fe dezhető fel a két foglalkozási csoport vá laszai között: ez az EU-költségvetés kí vánatos mérete.

A mintánkban szereplő kutatók álta lában sokkal magasabb költségvetést szeretnének (az uniós GNI százalékában kifejezve) mint a nem-kutatók. A 8. ábrán látszik, hogy 1,25, sőt 1,5 százalék feletti költségvetést tartana kedvezőnek a legtöbb kutató, míg a nem-kutatók kö zött az 1–1,25 százalékos sáv a legnép szerűbb. 1,5 százalék feletti válasz ese tén kértünk pontosítást. Ez esetben a ku tatók átlagosan 4,12 százalékot jelöltek be (voltak, akik 10–15 százalékot!), míg a nem kutatóknál az átlag 1,85 százalék volt.

2.2. Országcsoportok szerinti elemzés

A másik csoportosítási elv az országok szerinti volt. Négy országcsoportot ké peztünk az EU-költségvetési pozíciójuk, illetve tradícióik⁶ szerint. A minta legna

9. ábra. Országcsoportok a mintában

gyobb csoportját (49 százalék) a „keleti” országok adják (a balti országok, Bulgária, a Cseh Köztársaság, Lengyelország, Magyarország, Románia, Szlovákia, Szlovénia); majd a „gazdag Hatos”, az egyértelműen jelentős nettó befizetők (Ausztria, az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Németország, Svédország) következnek 26 százalékkal; utána a „déli” elnevezésű kohéziós országcsoport (Görögország, Portugália, Spanyolország), és a valamilyen sajátosságuk miatt a fenti csoportokba nem besorolható országokból álló „vegyes” országcsoport (Belgium, Ciprus, Finnország, Írország, Olaszország) hasonló 13, illetve 12 százalékos aránnyal. (9. ábra).

Mint ahogy a 9. ábrán is látszik, a minta nem reprezentatív, elsősorban a keleti országcsoport túlsúlya miatt. Mindazonáltal ezt figyelembe véve is érdekesek lehetnek az eredmények, különösen annak fényében, hogy válaszadó

⁵ A 167 beérkezett válaszból egy esetében jelzés híján nem volt beazonosítható, hogy a válaszadó melyik kategóriába tartozik.

⁶ Pl. a tradíciók alapján nem tartozik elemzésünknel a „déliel” csoportjába Olaszország.

6. táblázat. A saját források rendszerének értékelése (százalék)

Pénzügyi autonómia	1	2	3	4	5	Összesen
Keleti	3,90	23,38	40,26	28,57	3,90	100
Vegyes	10,00	25,00	55,00	10,00		100
Gazdag	23,26	27,91	39,53	9,30		100
Déli	4,55	36,36	13,64	31,82	13,64	100
Hatékonyág	1	2	3	4	5	
Keleti	5,19	29,87	23,38	32,47	9,09	100
Vegyes	20,00	15,00	50,00	10,00	5,00	100
Gazdag	23,26	32,56	25,58	9,30	9,30	100
Déli	13,64	18,18	31,82	27,27	9,09	100
Átláthatóság	1	2	3	4	5	
Keleti	12,99	20,78	25,97	28,57	11,69	100
Vegyes	15,00	40,00	30,00	15,00		100
Gazdag	45,24	30,95	11,90	9,52	2,38	100
Déli	9,09	18,18	13,64	59,09		100
Elégségesség	1	2	3	4	5	
Keleti	5,19	23,38	23,38	27,27	20,78	100
Vegyes	10,00	35,00	20,00	15,00	20,00	100
Gazdag	16,67	4,76	19,05	21,43	38,10	100
Déli	23,81	33,33	33,33	9,52		100
Igazságosság	1	2	3	4	5	
Keleti	3,95	19,74	46,05	27,63	2,63	100
Vegyes	5,00	30,00	25,00	40,00		100
Gazdag	7,14	30,95	30,95	28,57	2,38	100
Déli	9,09	27,27	27,27	36,36		100

ink között számos olyan személy is volt, akik saját országukban, illetve az uniós intézményekben aktív szerepet játszanak a felülvizsgálati folyamatban.

A következőkben azokat a kérdéseket elemezzük, ahol figyelemre méltó különbség fedezhető fel az országcsoportok között. Az első kérdés a saját források jelenlegi rendszerére vonatkozott. A 6. táblázat mutatja a válaszok megoszlását a csoportok között. Minden csoport esetében a legmagasabb százalékos arányt sötétebb háttérrel jeleltük.

Ahogy látjuk, a hatékonyság vonatkozásában a keleti és a déli országok

jobbnak tartják a rendszert, mint a gazdag Hatok és a vegyes csoport, és hasonló a helyzet az átláthatóság esetében is. Az elégségesség tekintetében a gazdagok mintegy 40 százaléka úgy gondolja, hogy az erőforrások abszolút elégségesek. Ez valószínűleg annak tudható be, hogy ők a közös költségvetés nagy nettó befizetői (fő finanszírozói). Ugyanakkor mások – főleg a déli, hagyományosan nettó haszonélvező országok – már nem tartják elégségesnek a saját forrásokat.

A 7. táblázat a kiadási oldal értékelését mutatja, itt az eredmények minden csoport esetében hasonlóak, kisebb kü-

7. táblázat. A jelenlegi kiadási szerkezet értékelése

Pénzügyi autonómia	1	2	3	4	5	Összesen
Keleti	15,58	22,08	45,45	14,29	2,60	100
Vegyes	10,53	26,32	42,11	15,79	5,26	100
Gazdag	19,05	50,00	14,29	9,52	7,14	100
Déli	18,18	31,82	45,45	4,55		100
EU-politikák	1	2	3	4	5	
Keleti	1,30	19,48	44,16	29,87	5,19	100
Vegyes	15,79	31,58	31,58	21,05		100
Gazdag	9,52	38,10	33,33	19,05		100
Déli	18,18	36,36	31,82	9,09	4,55	100
Hatásosság	1	2	3	4	5	
Keleti	5,13	29,49	51,28	12,82	1,28	100
Vegyes	10,53	31,58	31,58	21,05	5,26	100
Gazdag	14,63	39,02	34,15	9,76	2,44	100
Déli	13,64	36,36	31,82	13,64	4,55	100
Hatékonyság	1	2	3	4	5	
Keleti	5,13	29,49	48,72	16,67		100
Vegyes	10,53	42,11	42,11		5,26	100
Gazdag	19,05	52,38	21,43	7,14		100
Déli	9,09	31,82	31,82	27,27		100
Igazságosság	1	2	3	4	5	
Keleti	10,26	21,79	37,18	29,49	1,28	100
Vegyes	10,53	15,79	36,84	26,32	10,53	100
Gazdag	14,63	41,46	26,83	17,07		100
Déli		18,18	59,09	22,73		100

lönbségekkel. A leggyakoribb a közepes és a rossz (2 és 3) válasz magas aránya. Ami kiemelendő ebből a táblázatból, az az, hogy a sötétebb háttér a gazdag Hatok esetében minden esetben a 2-es osztályzatnál található, azaz ennél az országcsoportnál minden kritériumot illetően ez

az osztályzat – ami a közepesnél rosszabb értékelést jelent – a leggyakoribb.

A 8. táblázat azt mutatja, mekkora EU-költségvetés állna érdekében az országcsoportoknak. A gazdag Hatok és a déli országok véleménye különböző a költségvetés méretét tekintve. Míg

8. táblázat. Az EU-költségvetés ideális mérete az uniós GNI százalékában

Pénzügyi autonómia	0–0,5	0,5–0,75	0,75–1,00	1–1,25	1,25–1,55	>1,5	Összesen
Keleti	7,89	5,26	22,37	18,42	25,00	21,05	100
Vegyes		5,56	27,78	27,78	11,11	27,78	100
Gazdag	8,11	10,81	29,73	21,62	18,92	10,81	100
Déli		9,09	4,55	27,27	22,73	36,36	100

9. a táblázat. EU-adó bevezetésének lehetősége EU-adóhatósági jog nélkül

10 éven belül	Pozitív	Negatív	Semleges	Összesen
Keleti	30,38	43,04	26,58	100
Vegyes	20,00	55,00	25,00	100
Gazdag	28,21	64,10	7,69	100
Déli	36,36	31,82	31,82	100
10–20 éven belül	Pozitív	Negatív	Semleges	
Keleti	35,14	27,03	37,84	100
Vegyes	25,00	37,50	37,50	100
Gazdag	27,78	55,56	16,67	100
Déli	33,33	33,33	33,33	100
20 éven belül	Pozitív	Negatív	Semleges	
Keleti	37,50	25,00	37,50	100
Vegyes	18,75	43,75	37,50	100
Gazdag	30,56	55,56	13,89	100
Déli	30,00	50,00	20,00	100

9. b táblázat. EU-adó bevezetésének lehetősége EU-adóhatósági joggal

10 éven belül	Pozitív	Negatív	Semleges	Összesen
Keleti	14,29	55,84	29,87	100
Vegyes	31,58	47,37	21,05	100
Gazdag	17,50	72,50	10,00	100
Déli	36,36	40,91	22,73	100
10–20 éven belül	Pozitív	Negatív	Semleges	
Keleti	27,85	39,24	32,91	100
Vegyes	33,33	33,33	33,33	100
Gazdag	28,95	57,89	13,16	100
Déli	28,57	47,62	23,81	100
20 éven belül	Pozitív	Negatív	Semleges	
Keleti	34,67	29,33	36,00	100
Vegyes	41,18	29,41	29,41	100
Gazdag	24,32	51,35	24,32	100
Déli	23,81	57,14	19,05	100

a gazdag országok főleg a 0,75–1,00 százalékos kategóriát jelölték be, a déli csoport legnagyobb arányban 1,5 százaléknál nagyobb költségvetést szeretne.

Nézzük, van-e a csoportok között különbség egy lehetséges EU-adó bevezetésével kapcsolatban. Itt a gazdag Hatok általában a legszkeptikusabbak

mind rövid, mind hosszú távon (9. a–b táblázat). Ez a jelenség független attól, hogy kap-e adóellenőrzési és behajtási jogot EU-hatóság. A déli és a keleti csoport véleménye is csak egy kicsit pozitívabb.

Van véleménykülönbség az országcsoportok között a költségvetési kiadási tételek fontosságát tekintve is (10.

10. táblázat. Az EU-költségvetés kiadási tételeinek fontossága

Versenyképesség	1	2	3	4	5	Összesen
Keleti	3,85	7,69	10,26	30,77	47,44	100
Vegyes	5,26	10,53	10,53	26,32	47,37	100
Gazdag	7,14	4,76	14,29	35,71	38,10	100
Déli		9,09	31,82	36,36	22,73	100
Kohézió	1	2	3	4	5	
Keleti	5,13	3,85	11,54	30,77	48,72	100
Vegyes	5,26	5,26	21,05	42,11	26,32	100
Gazdag	7,14	16,67	30,95	26,19	19,05	100
Déli		18,18	22,73	22,73	36,36	100
KAP	1	2	3	4	5	
Keleti	24,36	28,21	20,51	11,54	15,38	100
Vegyes	15,79	26,32	26,32	15,79	15,79	100
Gazdag	47,62	26,19	14,29	2,38	9,52	100
Déli	36,36	36,36	22,73	4,55		100
Európai állampolgárság	1	2	3	4	5	
Keleti	9,09	19,48	33,77	27,27	10,39	100
Vegyes	26,32	42,11	26,32	5,26		100
Gazdag	9,76	26,83	24,39	17,07	21,95	100
Déli	22,73	45,45	9,09	9,09	13,64	100
EU mint globális partner	1	2	3	4	5	
Keleti	7,69	11,54	30,77	28,21	21,79	100
Vegyes		42,11	21,05	15,79	21,05	100
Gazdag	7,14	4,76	28,57	26,19	33,33	100
Déli	18,18	18,18	13,64	18,18	31,82	100

táblázat). A „Versenyképesség a növekedés és foglalkoztatás érdekében” egyértelműen minden csoportnak a legfontosabb. Hasonlóan egyhangú a közös agrárpolitika értékelése, ezt senki sem tartja igazán fontosnak, legkevésbé a gazdag Hatok. A „Kohéziós politika a növekedés és versenyképesség érdekében” tétel esetében kissé bonyolultabb a kép, ez a keleti országcsoportnak a legfontosabb (az alacsonyabb fejlettségi fok, és ebből adódóan a jelenlegi rendszerből következő magas támogatási összeg okán), és csak közepesen fontos a gazdag Hatoknak.

Az „Európai állampolgárság” egy kissé fontosabb a keleti országcsoportnak, de egészében véve közepes fontosságú a válaszadóknak. Az „EU mint globális partner” sokkal fontosabb a gazdag Hatoknak és a déli országoknak, mint a keleti és a vegyes országcsoportnak. Ennek oka valószínűleg a hagyományos történelmi és gazdasági kötelekben keresendő, amelyek egyes központi EU-országok (mint az Egyesült Királyság, Franciaország) illetve déli országok (Spanyolország, Portugália) és kevésbé fejlett nem-EU országok között állnak fenn (mint pél-

11. táblázat. Az adott témakör részesedése az EU-költségvetésből

Versenyképesség	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve
Keleti	76,92	8,97	12,82	1,28
Vegyes	84,21	10,53	5,26	
Gazdag	80,49		14,63	4,88
Déli	72,73	9,09	18,18	
Kohézió	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve
Keleti	53,85	10,26	34,62	1,28
Vegyes	57,89	15,79	26,32	
Gazdag	35,71	30,95	30,95	2,38
Déli	63,64	13,64	22,73	
KAP	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve
Keleti	10,26	61,54	10,26	17,95
Vegyes	10,53	68,42	15,79	5,26
Gazdag	4,76	64,29	7,14	23,81
Déli	4,55	77,27	9,09	9,09
Európai állampolgárság	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve
Keleti	33,33	20,51	41,03	5,13
Vegyes	15,79	26,32	57,89	
Gazdag	46,34	12,20	36,59	4,88
Déli	31,82	50,00	18,18	0,00
EU mint globális partner	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve
Keleti	43,59	16,67	37,18	2,56
Vegyes	52,63	5,26	42,11	
Gazdag	61,90	11,90	23,81	2,38
Déli	50,00	22,73	27,27	

dául a volt gyarmatok Afrikában, Indiában).

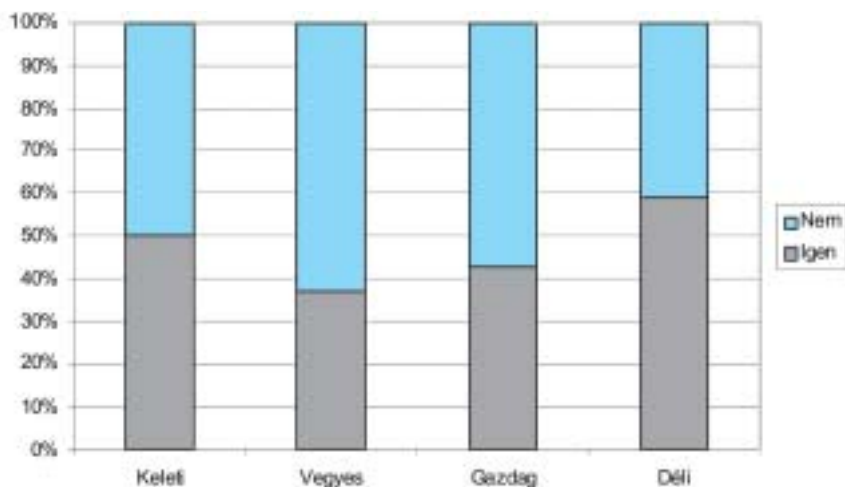
A kiadási tételek fontosságával összhangban a válaszadók jelezték, hogy az adott tétel részesedése több, vagy kevesebb legyen a költségvetésből. Mint ahogy a 11. táblázat mutatja, mindegyik csoport többet szeretne a versenyképességre és a kohézióra, és kevesebbet a KAP-ra. A másik két tétel esetében a kép összetettebb, magasabb a „változatlan” válaszok aránya.

A további kibővüléseket illetően minden csoport véleménye eléggé megoszlik, de talán a déli és a keleti országcsoport – amelyek tagjai tudják, mit jelent kevésbé fejlett országgént az EU-

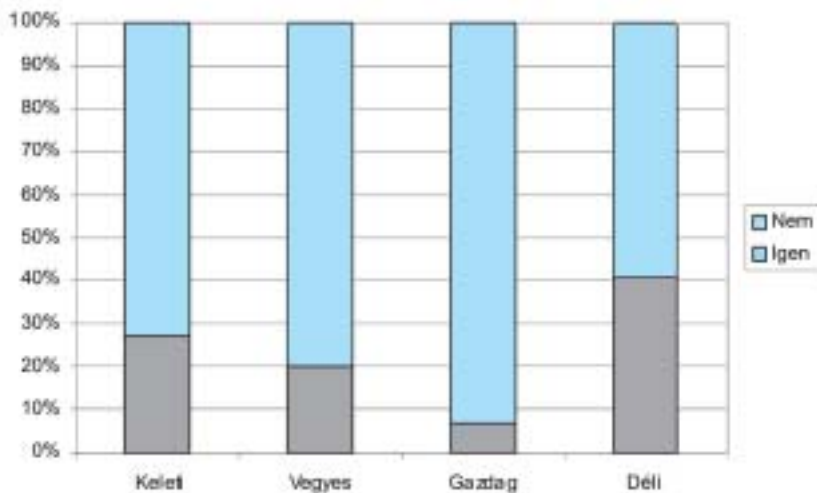
hoz csatlakozni – egy kissé optimistább, mint a többiek (10. ábra).

Nagyobb a különbség a költségvetési döntéshozatali folyamat megítélése tekintetében, a gazdag Hatoknak csak 7,1 százaléka tartja optimálisnak, míg a délieknél ez az arány 41 százalék (11. ábra).

Tekintve, hogy a költségvetési folyamatról ilyen rosszak a benyomások, a legtöbb válaszadó változtatna rajta. A keletiek majdnem 75 százaléka és a déliek 70 százaléka, de a gazdag országok változtatást szorgalmazó válaszadóinak majdnem 60 százaléka is a pénzügyi perspektívára vonatkozó döntéshozatalat jelölte be változtatandónak.

10. ábra. Ön szerint az EU-költségvetés képes lesz további kibővülések szükségleteit fedezni?

11. ábra. Optimálisnak tartja a költségvetési döntéshozatali folyamatot?

12. táblázat. Változtatni kellene a következőkön: (azok százalékában, akik a költségvetési folyamatot nem találták megfelelőnek)

Ország-csoport	Éves döntéshozatal	Pénzügyi perspektívával kapcsolatos döntéshozatal	Szavazási szabályok a Tanácsban	A Tanács és az EP közötti hatalommegosztás	Egyéb
Keleti	23,73	74,58	23,73	33,90	1,69
Vegyes	25,00	50,00	37,50	62,50	6,25
Gazdag	36,84	57,89	42,11	45,95	16,22
Déli	69,23	69,23	69,23	15,38	15,38

Függelék

A kérdőív

1. Hogyan értékelné egy 1-től 5-ig terjedő skálán (5 a legjobb érték) a saját források jelenlegi rendszerét a következő szempontok szerint?

• pénzügyi autonómia	1	2	3	4	5
• hatékonyság	1	2	3	4	5
• átláthatóság	1	2	3	4	5
• elégségeség	1	2	3	4	5
• a bruttó befizetések igazságossága	1	2	3	4	5

2. Hogyan értékelné egy 1-től 5-ig terjedő skálán (5 a legjobb érték) az EU-költségvetés kiadásainak jelenlegi rendszerét a következő szempontok szerint?

• megfelelőség	1	2	3	4	5
• EU-politikák	1	2	3	4	5
• hatásosság	1	2	3	4	5
• hatékonyság	1	2	3	4	5
• igazságosság	1	2	3	4	5

3. Véleménye szerint az EU GNI százalékában kifejezve mekkora EU-költségvetés (a kifizetéseket tekintve) állna leginkább az Ön országának érdekében?

- 0–0,5%
 0,5–0,75%
 0,75–1,00%
 1,00–1,25%
 1,25–1,5%
 >1,5% (kérjük, adjon pontos számot:%)

4. Mi az Ön álláspontja a saját erőforrások jelenlegi rendszerével kapcsolatban?

- Jó, nincs szükség változtatásra.
 Kisebb változtatásokkal maradhat.
 Nagyobb változások szükségesek.
 Alapvető változtatásra van szükség.

5. Mi az Ön álláspontja a brit visszatérítéssel és egyéb ebből származó költségvetési befizetési korrekciókkal kapcsolatban?

- Jó, nincs szükség változtatásra.
 Kisebb módosításokkal maradhat.
 Általános korrekciós mechanizmust kell bevezetni.
 Minden korrekciót el kell törölni.

6. Az Ön véleménye egy lehetséges EU-adó bevezetéséről *anélkül*, hogy EU költségvetési szerv kapna adóhatósági jogot

10 éven belül	☐ Pozitív	10–20 éven belül	☐ Pozitív	több mint 20 év múlva	☐ Pozitív
	☐ Negatív		☐ Negatív		☐ Negatív
	☐ Semleges		☐ Semleges		☐ Semleges

7. Az Ön véleménye egy lehetséges EU-adó bevezetéséről úgy, hogy EU költségvetési szerv kapna adóhatósági jogot

10 éven
belül	☐ Pozitív	10-20 éven
belül	☐ Pozitív	több, mint
20 év múlva	☐ Pozitív
	☐ Negatív		☐ Negatív		☐ Negatív
	☐ Semleges		☐ Semleges		☐ Semleges

8. Hogyan értékelné egy 1-től 5-ig terjedő skálán (5 a legjobb érték) a következő költségvetési kiadási tételek fontosságát?

• Versenyképesség a növekedésért és foglalkoztatásért	1	2	3	4	5
• Kohéziós politika a növekedésért és foglalkoztatásért	1	2	3	4	5
• Közös agrárpolitika	1	2	3	4	5
• Európai állampolgárság	1	2	3	4	5
• Az EU mint globális partner	1	2	3	4	5

9. Hogyan értékelné a következő kiadási tételek aktuális EU-költségvetési részeseését? Legyen

• Versenyképesség a növekedésért és foglalkoztatásért	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve
• Kohéziós politika a növekedésért és foglalkoztatásért	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve
• Közös agrárpolitika	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve
• Európai állampolgárság	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve
• EU mint globális partner	Több	Kevesebb	Változatlan	Eltörölve

10. Szeretne új kiadási tételt látni az EU-költségvetésben?

- Igen (kérjük, pontosítson:
.....)
- Nem.

11. Ön szerint az EU-költségvetés jelenlegi szerkezetével képes lesz az újabb EU-kibővülés(ek) szükségleteit kielégíteni?

- Igen
- Nem (kérjük, pontosítson:
.....)

12. Milyen mértékben tükrözi az EU jelenlegi költségvetése azokat a célokat, amiket az EU az Alapszerződésben fektetett le? Kérjük, értékelje egy 1-től 5-ig terjedő skálán (5 a legjobb érték).

- 1 2 3 4 5

13. Egyes vélemények szerint az EU-költségvetésnek kellene finanszíroznia a tagállamok *bármilyen* olyan költségét, ami azért merül fel, mert teljesítik az EK-Szerződésben lefektetett célokat. Egyetért Ön ezzel az állítással?

- Igen. Nem.

14. Optimálisnak tartja az EU-költségvetés döntéshozatali folyamatát?

- Igen.
 Nem. (kérjük, adja meg, mely területeken kellene változtatni; egynél több választás is lehet)...
- Éves döntéshozatal;
 - A pénzügyi perspektívával kapcsolatos döntéshozatal;
 - Szavazási szabályok a Tanácsban;
 - A Tanács és az EP közötti hatalommegosztás;
 - Egyéb (kérjük, pontosítson

15. Véleménye szerint a 2008–2009-es EU-költségvetési felülvizsgálat fontos változásokhoz vezet majd?

- Igen, azonnal.
 Igen, de csak hosszú távon (2013 után).
 Nem.

Ha van bármiféle megjegyzése, amit az EU-költségvetési reformmal kapcsolatban fontosnak tart, kérjük, ossza meg velünk!